

INVESTERINGSSØKNAD

KULTURBYGG MED REGIONALE FUNKSJONER

Dato: 9.6.2017

Prosjektbeskrivelse med budsjett

MODERNISERING AV BRYGGENS MUSEUM

Bymuseet i Bergen søker med dette om kr 8 500 000 av et totalbudsjett på kr 52 130 000 til modernisering av publikumsarealene ved Bryggens Museum.

Bakgrunn for prosjektet

Bymuseet i Bergen formidler Bergens og Vestlandets middelalderarkeologi og -historie gjennom utstillinger og aktiviteter på Bryggens Museum. Museet formidler kulturhistorie av nasjonal og internasjonal betydning, blant annet kulturlagene og bygningsstrukturene som er del av verdensarvstedet Bryggen. I dette inngår også fortellingen om de store og metodisk banebrytende arkeologiske utgravningene på Bryggen. Disse la grunnlaget for moderne, europeisk byarkeologi, og bidro sterkt til at Bryggen for folk flest gikk fra å være et utskjelt saneringsobjekt til uerstattelig verdensarv.

Bryggens Museum har et mål om å være en kulturattraksjon og en kunnskapsformidler lokalt, nasjonalt og internasjonalt, og har en naturlig sentral rolle i arbeidet med å bevare og utvikle Bryggens status som verdensarvsted. For å nå målet er det nødvendig å oppdatere museets faste utstillinger fra 1986, samt å oppgradere fasiliteter og infrastruktur for mottak av publikum. Dagens publikum har store forventninger til et museumsbesøk og vi ønsker å tilby den standard som kreves av en attraksjon på vårt nivå og gi et tilbud som oppleves relevant og stimulerende.

Målet med det nye Bryggens Museum er å fornye formidlingsaktiviteten, styrke museets rolle som møteplass og øke besøkstallene. Målsettingen vår er 50 % økning av betalende besøkende. Det nye museet skal være et viktig bidrag til å skape et fornyet kulturliv på Bryggen og bli Norges viktigste formidler av middelalderarkeologi og -historie.

Prosjektstatus per juni 2017

Bryggens Museums styre vedtok 8.11.2012 å starte et forprosjekt som skulle utrede mulighetene for fornyelse av basisutstillingene ved Bryggens Museum, og danne grunnlag for finansieringsarbeidet og videre arbeid. Forprosjektets rapport ble vedtatt av Styret i Bymuseet 21.1.2014.

Forprosjektet tydeliggjør relasjonene mellom Bymuseet i Bergen, Universitetsmuseet i Bergen og andre institusjoner som er lokalisert på Bryggens Museum. Forprosjektet inneholder forslag til ansvarsfordeling og ressursbruk, arealdisponeringen og avklarer hvilke føringer som skal ligge til grunn for revisjonsarbeidet og tydeliggjør museets primæroppgaver, fremdriftsplan, forslag til prosjektorganisering, og overordnet plan for finansiering.

I etterkant av forprosjektet har arbeidet vært konsentrert rundt finansiering og videre forming av prosjektet, samt utprøving av blant annet klimamonterløsninger og annet som er planlagt inn i de nye basisutstillingene. Hordaland fylkeskommune bevilget i desember 2013 400 000 kr til investering i klimamontre i vår da nye runeutstilling. Finansieringsarbeidet har gitt resultater, og økonomiske bevilgninger fra stat og kommune er nå på plass og har gitt rom for å starte det konkrete arbeidet.

Selve prosjektarbeidet kom for alvor i gang våren 2016. Førstekonservator Sigrid Samset Mykland tiltrådte da som Bymuseets interne prosjektleder, og etter en omfattende anbudsrunde ble

senioringeniør Kjartan Åsmul fra firmaet Erstad & Lekven AS ansatt som byggt teknisk prosjektleder. I samme periode startet en revisjon av forprosjektet, som særlig får konsekvenser for de opprinnelige planene for tredje etasje. Det utarbeides for tiden også en ny, detaljert fremdriftsplan. En arkeologisk faggruppe har presentert et forslag til utstillingstematikk, og det arbeides med å sette sammen en kreativ gruppe som fra høsten 2017 skal jobbe med form og utseende. I forbindelse med utstillingen Legender i gull, som åpner i september 2017, gjennomgås i tillegg hele museets permanente sikringstiltak.

Historikk

Historien om Bryggens Museum startet med brannen på Bryggen i 1955, da 7 000 kvadratmeter fredet bygningsmasse gikk tapt. Før det kunne bygges nytt på branntomten måtte den undersøkes arkeologisk. Denne arkeologiske utgravingen pågikk i 13 år under ledelse av førstekonservator Asbjørn Herteig, som gjennom systematisk dokumentering av kulturlag og innsamling av gjenstander grunnla moderne europeisk byarkeologisk forskning og utgravingsmetode. Herteig var pådriver for etableringen av Bryggens Venner og Stiftelsen Bryggen i 1962, samt etableringen av Bryggens Museum. Museet ble bygd over deler av utgravingstomten, og har helt siden dørene ble åpnet i 1976 vektlagt det daglige liv og vanlige folks historie i Bergen. Det unike gjenstandsmaterialet gir mulighet til å komme tett på alle livets faser gjennom flere århundrer. Det utstilte bygningshistoriske materialet viser byens eldste bebyggelse, mens verdens største samling av runeinnskrifter gjør at vi kommer tett på tanker, tro og holdninger i middelalderen.

Finansieringen av bygget var i stor grad basert på en donasjon fra skipsreder Erling Dekke Næss. De arkeologiske utgravingene var også opptakten til at man så den unike sammenhengen mellom bygninger og kulturlag. I 1979, kort tid etter museets åpning, ble de gjenværende deler av Bryggen plassert på UNESCOs verdensarvliste over spesielt verneverdige kulturminner, en liste som på dette tidspunktet ikke hadde mer enn rundt 50 oppføringer.

Bryggens Museums primæroppgaver ble videreført da museet i 2005 ble konsolidert inn i Bymuseet i Bergen.

Bryggens Museum i dag

Bryggens Museum har i dag et stort urealisert potensiale, både med hensyn til innhold og uttrykk. Kun en beskjeden mengde gjenstander er utstilt, og både forskningen som har vært gjennomført de siste 30 årene, og Bryggen som verdensarvsted er underkommunisert. I det store og hele fremstår publikumsarealene som utdaterte; utstillingene kommuniserer ikke det vi ønsker med publikum, og heller ikke med et billed- og designspråk som oppleves som relevant i dag. Det samme gjelder både kafé, butikk og øvrige fasiliteter.

Spissing av budskap, fysisk tilrettelegging og bruk av nye virkemidler og medier vil gjøre livet i middelalderen mer tilgjengelig for vårt publikum, og spissing mot ulike målgrupper vil igjen gjøre museet relevant. Vi vil lage et museum med større grad av deltakelse og som er tilrettelagt for dialog mellom mennesker, forskning og tidsepoker. Vi ønsker å utvikle museet på en måte som gjør at nye grupper vil ta det i bruk. For å klare dette er vi avhengig av mer fleksible rom, bedre infrastruktur og utstillinger som er bedre tilrettelagt for spesifikke målgrupper.

Våre viktigste tiltak vil være:

- Gode undervisningsrom for skolemottak
- Laboratorium der barn kan være «forskerepirer»
- Egen utstilling for og om barn
- Kafé som kan brukes til foredrag og kulturarrangement og fungere som en sosial arena
- Fleksible rom for temporære utstillinger og aktiviteter
- Nye permanente utstillinger med fleksible løsninger for å variere innholdet
- Universell utforming med tilrettelagte formidlingskanaler for ulike målgrupper

Vi mener dette vil bidra til å gjøre historien og forskningen tilgjengelig på en måte som tidligere ikke har vært mulig.

Videreutvikling av museet

Vårt fortrinn fremfor andre formidlingskanaler er originalmaterialet, og vårt fortrinn fremfor andre middelalderarkeologiske museer er bredden i samlingene, samlingenes særpreg og en fantastisk forskningshistorie. Gjenstandsmaterialet vil alltid utgjøre den sentrale formidlingen ved museet.

Bryggens Museum skal formidle en helhetlig fortelling, sammensatt av styrken i materialet. Vi skal vise det vi ikke får sett på andre museer og vi skal skape følelser som nysgjerrighet, glede og overraskelse. Vi ønsker også stemning i museet i form av lyd, lukt og lys. Vi ønsker å engasjere publikum. Vi skal tenke kreativt om relasjonen mellom faglig formidling, opplevelse og engasjement. Vi skal også tenke helhetlig med en formidling som har grener inn i både kafé og museumsbutikk.

En prosess rundt nye basisutstillinger vil åpne for nye perspektiver på samlingenes formidlingsverdi og verdien av enkelte gjenstandsgrupper. Når en skifter ut basisutstillinger med 20-30 års mellomrom vil også utvalg og vinkling måtte skiftes ut. Vi lever i et samfunn som har behov for å stille stadig nye spørsmål til museumsinstitusjonene om identitet, kulturarv, internasjonal kontakt, flerkultur og miljø og museene kan med det fylle en større og viktigere samfunnsrolle enn vi gjør i dag.

Betydning internasjonalt, nasjonalt og lokalt

«Ansvaret for formidlinga av verdsarvstaden Bryggen vert lagt til Bymuseet i Bergen og Museum Vest. Det vert forventa at musea utviklar ein felles strategi for formidlinga av verdsarvstaden, med ei arbeids- og ansvarsdeling som gjev ei optimal utføring av oppdraget. Samarbeid om formidling må vera tufta på avtalar mellom institusjonane og andre miljø, til dømes Universitetet i Bergen, Stiftelsen Bryggen og Bryggen private gårdeierforening» (tiltak 10/side 43 i Hordaland fylkeskommunes museumsplan).

Gjenstandsmaterialet fra middelalderens Bergen og omegn er unikt samtidig som det representerer en variasjon og en materiell kultur vi gjenkjenner fra andre middelalderbyer i Europa. Gjenstandsmaterialet representerer både lokal kulturarv og identitet, og inngår i en felles europeisk fortelling. Det er ønskelig å tydeliggjøre bredden i dette materialet og spennvidden i tolkningsmuligheter og perspektiver. Gjenstandsmaterialet er i dag, og vil også i fremtiden, utgjøre den sentrale part i formidlingen ved museet.

Bergen er en av de aller viktigste middelalderbyene i Nord-Europa, og blir også i dag oppfattet som en særskilt interessant historisk by, både av bergenserne og av millioner av tilreisende. Som formidler av verdensarvstedet Bryggen har Bryggens Museum en unik posisjon både når det gjelder å være en lokal og regional identitetsmarkør og en forvalter av vår felles menneskelige historie. Både gjenstandsmaterialet, stedet og museets posisjon som kulturarvsted gjør at de lokale og intensjonale perspektivene speiler seg i hverandre på en måte som få andre museer eller kulturinstitusjoner kan vise frem.

Det siste året har Bymuseet i Bergen i samarbeid med Museum Vest og verdensarvkoordinatoren for Bryggen deltatt i arbeidet med produksjonen av nye utstillinger for de norske verdensarvstedene generelt og Bryggen spesielt. Erfaringene har vært verdifulle for formidlingen av verdensarvstedet Bryggen på Bryggens Museum. Bymuseet har også i samarbeid med Museum Vest og Stiftelsen Bryggen laget en utredning på bestilling fra Hordaland fylkeskommune over mulige plasseringer og driftsløsninger for et fremtidig verdensarvsenter.

Presentasjon av byggeplanene

I våre planer til nye Bryggens Museum ligger et forslag vi mener ivaretar museets arkitektoniske særpreg. Bryggens Museum mottok i 1978 Europarådets museumspris, en pris kun to norske museer har fått. Vi mener derfor det er en forpliktelse å opprettholde en internasjonal standard på vårt museum og at det er viktig å bevare helheten av interiør og eksteriør fra 1970-tallet. Dette ligger til grunn for alt arbeidet i forbindelse med den forestående oppgraderingen.

Nye planskisser for offentlige areal er utarbeidet av ARTEC AS i samarbeid med museets prosjektleder og utstillingsarkitekt i forbindelse med forprosjektet.

Vi ønsker å ta i bruk større arealer til basisutstillinger og å aktivere opp mot 240 av de eksisterende passive kvadratmeterne i dagens bygningsarkeologiske utstilling ved å åpne opp for at publikum kan bevege seg i området. Arealet for skiftende utstillinger er foreslått noe redusert, men vi skal også i fremtiden kunne ta imot store temporærutstillinger. Sikringsarbeid i forbindelse med utstillingen Legender i gull øker attraktiviteten til disse lokalene kraftig. Forprosjektet foreslår endringer i bygget som vi mener vil bedre arealutnyttelsen og som vil gjøre det mer oppdatert i forhold til publikums forventninger. Hovedhensikten er større grad av fleksibilitet i rombruk. Det er sendt en investeringsøknad til Kulturdepartementet for videre arbeid med sikring og vedlikehold av bygg og bygningsmiljø.

Investeringsoversikt

Hele prosjekt er kalkulert til om lag 52 millioner kroner. Overslaget er basert på kalkyle fra arkitekt i forprosjektet, standardberegninger fra Norges Museumsforbund og erfaringstall. Det er lagt inn en relativt stor reserve i prosjektet som reflekterer presisjonsnivået i kalkylene som ligger til grunn.

Kostnadsart	Sum
Byggekostnader ihht kalkyle	16 980 000
Interne timer bygg og utstilling	4 900 000
Konserveringskostnader	1 000 000
Inventar (ikke utstilling)	1 300 000
Utstilling	18 650 000
Utearealer	2 000 000
Forprosjektkostnad	500 000
Reserve	6 800 000
Sum totalt	52 130 000

Finansieringsplan

Prosjektet er tenkt finansiert gjennom et spleiselag mellom offentlige tilskuddsgivere, egenfinansiering og private givere. Vi har erfaring fra privat finansiering av store utbyggingstiltak tidligere, og mener at Bryggens Museums unike internasjonale posisjon vil være et attraktivt

sponsorobjekt i Bergens kulturliv, men også en interessant samarbeidspartner for sponsorer på nasjonalt nivå.

Tilskuddsgiver	Søknadssum	Tilskudd bekreftet
Kulturdepartementet	17 000 000	15 800 000
Miljøverndepartementet	10 000 000	-
Hordaland fylkeskommune	8 500 000	-
Bergen kommune	8 500 000	8 500 000
Egenfinansiering	5 130 000	5 130 000
Private sponsorer	3 000 000	-
Sum	52 130 000	29 430 000

Både Bergen kommune og Hordaland fylkeskommune har i sine respektive museumsplaner anerkjent behovet for fornying av basisutstillingene som ett av de mest prioriterte tiltakene. I den fylkeskommunale kulturplanen står det at «Musea skal i løpet av planperioden come opp på eit akseptabelt nivå med omsyn til vedlikehald av museumsbygg, (...) [og] auka løyvingar til basisutstillingar. Museumsloftet føreset at Hordaland fylkeskommune, Bergen kommune og staten bidreg vesentleg».

Vi har lagt til grunn en fordelingsnøkkel mellom stat, fylke og kommune på 50/25/25. Staten har bidratt med 15,8 MNOK og kommunen med 8,5 MNOK. Vi håper fylkeskommunen stiller seg på tilsvarende vis bak prosjektet.

Eier- og driftsansvar

Bymuseet er etablert på bakgrunn av avtaler mellom Bymuseet i Bergen og de respektive eierorganisasjonene. Etter denne avtalen tilligger eierskap til bygninger, anlegg og gjenstander til eierorganisasjonen, mens Bymuseet har ansvaret for driften. Etter senere diskusjoner med eierorganisasjonene (organisert i Bymuseets representantskap) har dette blitt noe modifisert. For å ha en effektiv drift og å unngå problemstillinger knyttet til momsfradrag i investeringer, skal Bymuseet være eier av alle nye anskaffelser av vesentlig verdi, men dersom en eierorganisasjon velger å si opp konsolideringsavtalen skal det innledes forhandlinger med den aktuelle organisasjonen om tilbakeføring av anskaffelser knyttet til det aktuelle museet.

Fornyingen av Bryggens Museum vil skje i regi av Bymuseet, og nytt utstyr og inventar vil eies av Bymuseet og driftes av Bymuseet fram til en eventuell oppsigelse av konsolideringsavtalen. Beslutningen om tiltaket er fattet av både Bymuseet og Stiftelsen Bryggens Museum.

Det vil være Bymuseet som har risikoen i prosjektet, og vil ha ansvar for at anskaffelsene skjer etter gjeldende lov om offentlige anskaffelser.

Driftskostnader og -inntekter

Endringene i infrastrukturen i museet er delvis begrunnet i en mer effektiv drift av museet. De nye løsningene vil gjøre bemanningen mer fleksibel enn dagens situasjon. Alderen på dagens utstillinger gjør at det stadig vekk kreves reparasjoner og utbedringer. Det er viktig at fremtidig vedlikehold på utstillinger og teknologiske løsninger legges inn i driftsbudsjettet, som vi i sum ikke mener vil gi vesentlig økte kostnader i årene som kommer. Derimot ser vi for oss vesentlig økte driftskostnader for å opprettholde dagens tilbud dersom vi nå ikke når fram med finansieringen av fornyingen.

Målsetningen vår er minimum 50 % økning av betalende besøkende (i 2014 var det drøyt 36.000 besøkende totalt), dette vil etter utgjøre en merinntekt på mellom 500.000 og 800.000 kroner årlig. Vi mener derfor at gjennomføringen av fornyingen av basisutstillingene vil sette oss bedre i stand til å oppfylle våre mål for museet gjennom en styrket driftsøkonomi. Det gjør det også tenkbart å løse en eventuell restfinansiering av prosjektet dersom det skulle bli nødvendig.

Likviditetsbudsjett

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kostnad	500 000	100 000	800 000	2 500 000	33 580 000	14 650 000
Finansiering						
Kulturdepartementet			15 800 000			
Miljøverndepartementet					10 000 000	
Hordaland fylkeskommune				1 000 000	4 500 000	3 000 000
Bergen kommune			1 000 000	2 500 000	2 500 000	2 500 000
Egenfinansiering	500 000	100 000	800 000	1 200 000	1 530 000	1 000 000
Private sponsorer					2 000 000	1 000 000
Annen finansiering/nedskalering						1 200 000
Sum	500 000	100 000	17 600 000	4 700 000	20 530 000	8 700 000
Likviditet	0	0	16 800 000	19 000 000	5 950 000	0

Organisering og ansvar

Bymuseet vil være ansvarlig både for byggearbeidene med byggherreansvar. Prosjektet vil falle under Lov om offentlige anskaffelser. Bygget skal fortsatt være universelt utformet, og driftskostnadene skal begrenses gjennom energieffektive løsninger i bygget.

Framdriftsplan

2016	Arbeide med å skaffe finansiering. Søknader til offentlige instanser og arbeid mot sponsor/gavegivere. Utarbeidelse av anbudsgrunnlag for byggentreprise
	Utarbeidelse av anbudsgrunnlag for utstillingsarbeidet
2017	Valg av leverandører – oppstart bygningsmessige arbeider
2017 – 2018	Prosjektering av ny utstilling
Høst 2018 – vår 2019	Ferdigstilling av byggearbeidene, museet er stengt
10. mai 2019	Nye Bryggens Museum åpner